

Духовну працю в тутешній церкві повнили о. о. Василяни і со-трудник з катедри. В 1925 році церква Св. Покрови була помальована". Іконостас і стінопис храму збереглися в такому ж вигляді до нашого часу.¹⁷

АРХІТЕКТУРА І МАЛЯРСТВО ПАРАФІЯЛЬНОЇ ЦЕРКВИ СВЯТОЇ ПОКРОВИ В КНЯГИНИНІ В ОЦІНЦІ МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА

Архітектура церкви

Церква Покрови Божої Матері була побудована в с. Княгинин 1904 року.

В композиції всієї будови церкви домінує вповздовжна вісь (яка підсилюється тим, що бокові відгалуження архітектурно-просторового хреста відгороджені від центральної нави (корабля) аркадами. Аркади спираються на муровані колони, що надає будівлі церкви базилікального характеру при хрестокупольному типі споруди. Інтер'єр церкви відзначається простотою і ясністю просторових рішень. Центральна нава веде від притвору до іконостасу, перед яким є невелике підвищення, що називається солеєю. Обабіч головної нави простягаються дві бічні, які в свою чергу, спираються на муровані колони. „Бічні нави закінчуються вітварем із зображенням Непорочного Зачаття та Страстей Христових. Вітварний простір церкви завершується півкруглою апсидою, в центрі якої розташований храмовий образ Покрови Божої Матері.

Центральне місце у вітварі церкви займає престіл зі всіма необхідними для українських храмів атрибутами: семисвічниками, кивотом (даросховицею), антимінсом, підсвічниками, священними книгами.

Іконостас

Іконостас церкви Покрови Божої Матері й досі вражає своєю гармонійністю і красою. За свідченням історика Володимира Полска, іконостас та два бічні вітварі виконані різьбярем Горохівським у 1910-1912 рр. Можна з впевненістю відмітити, що такої стилевої, солідної і з великим артистичним смаком викінченої різьби не має ні один з наших нових іконостасів, хоч їх за останній час немало збудовано на території Західної України.

Іконостас виконаний з чистого підтонованого дерева без найменшого включення орнаментів у традиційному витриманому гуцульському стилі, що справляє якнайкраще враження. Композиції є суто декоративними без натуралістичних тенденцій в українських барокових і сецесійно-еклектичних іконостасах. Іконостас на даний час є повним, щодо числа ярусів (їх є п'ять цілком канонічної форми). На найнижчому ярусі, зображено сцени з старого завіту: жертвоприношення Авраама, Втеча до Єгипту, Христос і Самарянка.

На перший план виступають намісні образи Спасителя та Богородиці, які є високомистецьким зразком іконописної техніки. Дальше два образи в цьому ярусі: це праворуч — образ Івана Богослова, а ліворуч — Святителя Миколая. Вище намісного яруса розташований ярус двадцяти святкових ікон: шість — про Господа Ісуса Христа і шість — про Богородицю.

Менш професійно виконаними є ікони Апостольського і Пророчого рядів, що свідчить про те, що були написані або переписані в 50-роках. Ці мальовила пересічної проби виконані в реалістичній чи псевдо-візантійській манері в період, коли Собор належав Московському Патріархатові після заборони УГКЦ 1946 р. Дисонуючи з попереднім малярством, цей образ дещо понижує загальне мажорне враження від іконостасу. Увінчує іконостас розп'яття, по обидва боки якого розташовані ікони Ісуса Христа на Оливній горі, чотири євангелісти. Іконостас церкви Покрови Матері Божої — один із найкращих іконостасів українських церквах ХХ ст. Цей шедевр сакрального мистецтва всенаціонального значення.

Стінопис церкви

Стіни, стовпи і склепіння церкви відображають неоднорідне і неоднозначне монументальне малярство більш пізнього періоду. Первинні розписи не збереглися, вони перемальовані в 50-х роках, коли церква належала до Московського патріархату. Декор церкви виконаний в стилі класицизму. Посередньою мистецькою цінністю відзначаються композиції на євангельські теми, змальовані на північних та південних стінах церкви.

21 червня 1933 р. утворено в Княгинині окрему експозитуру, яка мала вже свої метрики на 2100 душ.

Для цієї експозиції Йх Екселенція Гр. Хомишин, єпископ Станіславівський, купив при вул. Т. Шевченка одноповерхову каменицю з городом і господарськими будинками за 65000 злотих¹⁸.

Про історичну долю старовинної церкви на цвинтарі в селі Княгинині після побудови нової, довідуємося у Марії Когутяк: „Коли у сусідньому селі Угринів згоріла церква, — згадувала вона, — то парохіяни звернулися до пароха і церковної ради у селі Княгинині, щоб їм продали або подарували стару церкву, так як вони вже її не вживають, а посвятили нову, збудовану — кам'яну. Іван Ясінський, який тоді очолював церковну раду у новозбудованій церкві Св. Покрови Богородиці, порадившись з парохіянами і парохом під фаховим і дбайливим поглядом інженера Рубля церкву розібрали, перевезли в Угринів і зложили так майстерно, що вона набрала свій первісний вигляд. На місці, де був головний престол, Юрій Когутяк планував поставити хрест, а на нім написати історію церкви, але ця ідея не була здійснена“¹⁹.

Проходили десятиліття і чомусь ніхто з парафіян Княгинина не відзначив це історичне і духовне місце хрестом чиobelіском після історичного Акту проголошення незалежності України на місці, де віками стояла старовинна церква, була встановлена скромна пам'ятна таблиця.

Із стародруків при місцевій церкві Княгинина зберігається єдине старовинне церковне Євангеліє, видане в XVII ст. у друкарні Львівського українського братства при церкві Успіння Пресвятої Богородиці 1670 року.

На вихідній сторінці цього стародруку записано, що це Євангеліє „тщаниєм же и иждивенієм Братства Львовского Ставропігійського Храма Успенія Пресвятої Богородици в літо от Рождества Христоваго (1670) Іюнія Лі“.

Це найстарша пам'ятка з давніх стародруків, яка зберігається з XVII ст. при місцевій церкві, про нього йшла мова при описі церковної візитації 1745 р. Змінювалися храми з плином століть, але це Святе Євангеліє передавалось, і воно зберігається й досі на головному престолі Церкви Святої Покрови.

Необхідно сказати й про інші храми Княгинина. З виділенням окремих ділянок території села з часом там були споруджені українські святині.

Так, із збільшенням населення в Княгинині-Колонії („Майзлі“), де крім німецьких колоністів євангелістів, поляків-католиків, жидів проживала велика кількість українців. Всі ці народності зберігали свої релігійні віросповідання.

На перших порах українці цієї ділянки ходили на Богослужіння і різні релігійні відправи до Станіславівського греко-католицького Собору Святого Воскресіння. Водночас поляки відвідували свої костьоли, німці-євангелісти — кірху, споруджену ще в кінці XIX століття.

За ініціативою і при активній допомозі єпископа Григорія Хомишина був заснований чоловічий Василіянський монастир в Княгинині-Колонії при новозбудованій церкві Христа Царя 1935 року.

Краєзнавець Марія Вуянко стверджує, що зведення церкви та монастиря о. о. Василіян має свою історію. Ще за австрійських часів громадська рада Княгинина-Колонії подарувала площу під забудову читальні „Просвіти“, і саме ця площа згодом послужила місцем осідку станіславівських василіян та побудови церкви Христа-Царя при монастирі.²⁰

Ця церква будувалася за планом львівського архітектора Олександра Пежанського, а загальне керівництво всіма роботами здійснював український будівельник Грица.

Будівництво монастирського комплексу велось під наглядом ректора Станіславської Духовної Семінарії о. д-ра Авксентія Бойчука за фонди Заряду лісів греко-католицького єпископства в Богородчанах.²¹

Церква Христа-Царя побудована у візантійському стилі із п'ятьма куполами на зразок Софійського Собору. Автор проекту Олександр Пежанський.

Зі зведенням церкви Христа-Царя в місті утворилася нова парафія 1938 року. В Станіславі було три греко-

Монастир о. о. Василіян в Івано-Франківську. Церква Христа-Царя (1935 р.) в Княгинині-Колонії.

нього вїта села Долина, біля цвинтаря була побудована каплиця Василем Павлюком. Каплицю освятили священники о. Дмитро Шовганюк (УАПЦ) і о. Богдан Шкурчак (УГКЦ) з Нижнева.

Після відновлення церкви на передній стіні хорів зроблено такий напис: „Спільними зусиллями громади села Долина ця церква одержала друге життя, через 30 років. Церква відновлена за громадські кошти парафіян села в 1989 році з допомогою голови парафіяльної ради М. П. Ломянського“.

Реставраційні роботи виконували жителі села Долина М. М. Генсіцький, М. І. Олексюк, М. І. Федорців⁴⁶.

З липня 1989 року священником православної церкви св. Покрови с. Долина призначено о. Дмитра Шовганюка. В даний час священником є о. Михайло Василичук.

Жителі села і вихідці з нього, які проживають у різних кутках України чи за її межами, надавали і надають матеріальну допомогу церкві. Зокрема, нині вже покійний Василь Максимчук, який проживав у США, пожертвував дві позолочені чаші, мирник, багато церковної літератури, церковний одяг.

На церковному подвір'ї росте липа. Вона — ровесниця церкви. Дуже доброю прикметою є те, що протягом останніх років щовесни сюди прилітає пара лелек, а влітку вони виводять маленьких лелеченят. Життя продовжується!

Церкві св. Покрови села Долина теж жити вічно!

Архітектура і малярство парафіяльної церкви Покрови Пресвятої Богородиці в с. Долина в оцінці мистецтвознавця Василя Хомина

Останні роки в Україні позначені пробудженням національної самосвідомості народу, підвищенням інтересом до свого минулого, до культурних надбань. Отож цілком закономірно, що на перший план висувається проблема архітектурної спадщини.

Саме у творах архітектури найбільш повно втілені особливості суспільно-історичного і культурного розвитку народу.

Прикладом цього є пам'ятка дерев'яної церковної архітектури XIX ст. — церква Покрови Пресвятої Богородиці у селі Долина.

З метричальної книги Павлюка М. Я. (стор. 38), довідуємося, що церква збудована в 1882 році місцевими майстрами. Церква стоїть на невисокому пологому схилі гори, на відкритому місці. Вона є зразком однієї з найдосконаліших за формою споруд — тридільної рубленої, в основі якої є три прямокутні приміщення (вівтар, нава та бабінець), розміщені в один ряд по повздовжній осі в напрямку зі сходу на захід. Середній зруб (нава) здебільшого ширший за бабінець та вівтарну частину, тож горизонтальна проекція будівлі нагадує форму грецького хреста.

Урочистості і величі будівлі надають бані. Їх є три, центральна баня більша і вища, що надає будівлі динамічності. Всі три верхи восьмигранні, з одним заломом. Це один з найдавніших зразків церков бойківського типу, що виник у XVII ст., можливо, під впливом мистецьких концепцій бароко.

Три верхи символізують уособлення Святої Трійці: Бога Отця, Бога Сина, Бога Духа Святого.

Нижню частину будівлі оперізує широке піддашшя, яке опирається на кронштейни. Куполи і піддашшя вкриті цинковою бляхою. Зруб зовні вертикально зашальований дошками, які пофарбовані олійною фарбою світло-коричневого кольору. У церкві є три двері. Інтер'єр святині відзначається затишністю та урочистістю. Напівциркульні арки-вирізи відкривають простори бічних приміщень, утворюючи єдиний простір. Урочисте висотне розкриття простору справляє неабияке враження завдяки численним граням зрубу, що дружно підіймаються і сходяться в zenіті. Куполи бань підтримують сволюки (балки), що перетинаються хрестоподібно. У середині приміщення влаштовані хори, які є відкритими до внутрішнього простору церкви.

На передній стіні хорів збереглися написи такого змісту: „Сія церква побудована ревним старанням Николая Коропецького, Н. Громадського, коштом парафіян Долини й благословене в році 1882. За душпастирства В. О. Александра Кадайського. А украшена і бляхою побита 1893 р.“.

Важливу роль у храмі відіграє освітлення. Із кожного купола на ланцюгах звисає панікадило (підсвічник з багатьма свічниками). Рівень освітлення регулюється завдяки застосуванню вікон різної конструкції, величини і форми.